

(המשך מעמוד 15)

פקודת המילחמה, ולמקום שבו היה לי כוח פיקודי, ויש באמת יכולתי לגרום נזקים — אילו באמת היו לי מחשבות כאלה בראש. זו תשובה ארוכה מאוד לשאלה קצרה מאוד. אתה לא מתרפק יותר מדי על התקופה הזאת?

לא. זה מסביר את הדברים. זה מסלול שלי ושל חברים אחרים. לא היתה ברירה אחרת.

לא היתה לך ברירה אלא לעזוב את הארץ?

עוד לא הגענו בכלל לעזיבת הארץ. זה רק מראה לך איך מצאתי את עצמי בעיתונות ובאירגון הגיונות, ובחסידי ציבור ומשם בפירסום ומשם בסרטים. זה היה המסלול, והמסלול היה ברור, תיקשורת.

אתה חושב שהיית רוצה לעשות דברים אחרים אילו היתה לך האסי שירות?

ללא כל ספק יכולתי לעשות דברים אחרים.

רציית?

בוודאי שרציית. אבל זה כמו המערכון של הג'נטלמן, כשהלקוח אומר: "אבל אני רציית שהקיר יהיה בצבע כחול" והצבע אומר לו: "גם אני רציית. אבל זה לא יצא".

אנחנו מדברים על השנים שאחרי מיצב-סיני

אני נאמן למדינת ישראל. בשאלות יסודיות חשוב מה האדם מרגיש, לאיזו מדינה הוא מרגיש שהוא שייך. ישראל, לדעתו, היא מדינה רק לישראלים

ואחרי הפרשה, אחרי רצח קסטנר, עד '63, כשאשכול הגיע לשליטון — כלומר, 10 שנים אחרי שנמתי תיכון — ויודעים יפה מאוד מה אפשר ומה אי-אפשר. זה לא כמו בארצות-הברית שאם אני לא מצליח בניו-יורק, אלך לבוסטון, ואז היה הציבור האזרחי, ציבור הפועלים, הערבים, הקומוניסטים וחרות — וזה הכל. צריך לראות איפה הדברים עמדו.

לא רציית ללכת ללמוד? למדתי מישפטים.

בארץ?

כן. אבל המסלול הזה של עיתונות ותיקשורת לא נתון מקום לשום דבר נוסף, וקשה ללמוד במצב הזה. ובניתיים הפכנו לסלף-מיידי-פיפל בעצמנו במשך השנים.

נולדת בארץ?

כן.

וההורים שלך?

בספריה. ועכשיו ביחס לשאלה הראשונה שלך: קשה מאוד לשאול את השאלה מדוע לא חזרתי ארצה. אפשר לשאול אותה בכמה דרכים: אפשר לשאול למה עזבת את הארץ, או היגרת, או ירדת. אפשר לשאול מדוע החלטת להשתקע בארצות-הברית, ואפשר לשאול מדוע אתה לא חוזר — ואלה לא שאלות דומות.

או יש שני חלקים: החלק האיש, בגלל העובדה שהמסלול הוא כזה, יש התגבשות של מצב שלמעשה את המיקצוע שאני מנהל אותו מכאן, אי-אפשר לעשות בארץ. וכמו שתפוחים אפשר למכור מישראל ומספרד ומקליפורניה, ושוקולד אפשר למכור משווייץ. עד '77 הייתי באנגליה אפשר למכור משני מקומות בלבד — מאנגליה ומארצות-הברית.

או באופן מעשי, אורח ישראל שעוסק ברישוי סרטים, יכול לעשות את זה רק כאן.

לעובדה שאתה פה אין סיבות אידיאולוגיות?

עוד לא הגענו לזה. אמרתי שאענה על דברים שונים. וזה הרוב האיש — זו הפרנסה שלי. עכשיו ביחס לשאלה האידאולוגית. לא נסעתי ב-'74 בגלל סיבות אידיאולוגיות, ואני לא מחליט היום שלא לשוב בגלל סיבות אידיאולוגיות. כשבאתי, ב-'74, שלחתי אותי חברת ישראלים לנהל את המישרד. עד '77 הייתי ראש-המישרד שלהם פה, ואז היתה לי ברירה לחזור ארצה או לשנות כיוון.

ולמעשה, שניתי כיוון בגלל סרט ישראלי, הסרט רגעים של מיכל בתיאום. היא ביקשה ממני שלא אחזור ארצה אלא שאתעכב כמה חודשים ואמכור לה את הסרט. ובניתיים גם משה

מיוחזר עשה סרט. והתעסקתי גם איתו. וכך נולדה החברה הזאת שלי.

זאת אומרת, שכל הזמן היה לך בראש שאתה תיכנן חזון לארץ?

לא. לא אמרתי את זה. רק הסברתי את הדרך ההגיונית: העניין הפסי, הכלכלי, המיקצועי, וככה זה נמשך. ואז השאלה היא אם באמת עזבתי את הארץ ובאמת אי-אפשר להחזיק את החבל בשני הקצוות. מדינת-ישראל קמה כבית לאומי לעם היהודי. אני רואה את מדינת-ישראל כמושבה של עם ישראל, ולא כמדינה בפני עצמה. ואם מספרים לנו שמדינת-ישראל היא מקום מיקלט, או יש רשות לישראלים שהם יהודים לשבת בניו-יורק, או בלוס-אנג'לס, או בפאריס, או במוסקבה, או בתל-אביב בדיוק באותה המידה, כי אם יבוא מחר (ליאון) צ'רני או מישור כזה, הוא יכול להיות אורח מכובד במדינת-ישראל. אבל אם יבוא איזה רבינוביץ, או מישור אחר מרחוב הירשנברג בתל-אביב, הוא יהיה יורד ונפולתי נמושות, כשהוא עוזב את רחוב הירשנברג ובא לקווים.

זאת אומרת שאתה חולק על ההגדרה ועל הטרימינולוגיה?

על הכל, בוודאי.

אילו היו אמרים שאתה מהגר, זה בסדר? ישראל מהגר זו הגדרה נכונה? אם את שואלת אותי אם אני מהגר, התשובה היא לא. אני אורח מדינת-ישראל, מחזיק רק ברכון של מדינת-ישראל.

אין לך דרכון אמריקאי?

אין לי דרכון אמריקאי. אין לי כרטיס ירוק אמריקאי, ולא נשבעתי אמונים לדגל האמריקאי, כמו אנשים אחרים. שאני לא רוצה להזכיר את שמותיהם, והם גורא מכובדים בארץ.

אתה רואה בזה משהו רע בשיש-ישראלי נשבע אמונים לדגל האמריקאי ומחזיק ברכון אמריקאי?

אני רואה בזה דבר חמור מאוד. איזה סיבה יש להם לעשות את זה?

הם נמצאים פה והם גרים פה.

ומה אני?

למה אתה לא עושה את זה?

בשביל מה אני צריך את זה?

אתה חי פה בניו-יורק ועובד פה בשברשותך רק הרכון הישראלי שלך?

כן, וכל אחד יכול לעשות כמוני. לא נהגתי הטכני.

זה מתוך עיקרון?

וואי שכן. אנשים שואלים אותי למה אני לא לוקח אזרחות ולוקח כרטיס ירוק, ולזה יש לי תשובה ניצחת: כי אני לא ציוני. לציונים יש שני דרכונים. אני ישראלי ויש לי רק דרכון אחד. ומי שלוקח דרכון נוסף עובר על החוק, כי בשבועת האמונים נאמר במפורש, שהאדם נשבע לבטל את הנאמנות שלו לכל ריבון אחר.

אתה רוצה לומר בזה שאתה נאמן למדינת-ישראל?

בוודאי שאני נאמן למדינת-ישראל.

במה אתה נאמן למדינה?

באנגלית יש "סטייט" ויש "סטייט אף מיינד".



מסים מול המחשב במישרדו

הארץ היא מושבה, וניו-יורק היא אס-המושבות.

כאן מדברים על דברים שקשה לשים עליהם את האצבע. אני חייב להישאר ישראלי, אפילו אם כל חיי לא אסע אפילו פעם אחת לישראל. כמוכן שבמיקרה האישי שלי זה לא כך, כי אני נמצא בארץ ארבע פעמים בשנה, ואני קורא עיתונים ישראליים. ואני כותב מיכתבים לעיתונים ישראליים.

אין לך שום דבר ישראלי בבית, לא משהו שראית בכל אופן. הרוב הם דברים מהמזרח הרחוק.

קו הראיה שלך מגיע עד המילון העברי-עברי שם? יש לי פה שיבוע חדרים, יש לי פה סיפריה ענקית בעברית. אני לא חושב שהרירה שלי ברמת-אביב נאתה אחרת.

יש לך בית בארץ?

כן. אבל את כל הקישוטים אני מביא מכל

מדינת-ישראל קמה בביח לאומי לעם היהודי. אני רואה את מדינת-ישראל כמושבה של עס-ישראל, ולא כמדינה בפני עצמה

העולם. בכל מיקרה, העניין של הישראליות זו שאלה ערכית. האדם שייך למקום שהוא מרגיש שהוא שייך. מלא אם כן הוא רוצה לשנות את זה, וזו זכותו המחוללת. זה שיהיה כברית-המועצות, שרוצה להיות אמריקאי, ומשתמש בשקרים נאלחים ואומר שהוא רוצה לבוא ארצה להתחבר שם עם אבותיו, ולמעשה הוא רוצה להיות בעל קיוסק בברוקלין — זה עניינו. אני מתעב אותו בגלל זה. אבל זה עניינו. אבל לא יעזור שום דבר. האנשים שמנהלים כאן את כור ואת בנק לאומי — מנהל בנק-לאומי נמצא כאן 25 שנה, מישור העז להגיד שהוא לא ישראלי? יש אנשים שישבו כאן 30-40 שנה. בעיתונות הישראלית, ישראלי זה מי שיש לו מחמישה מיליון דולר ומעלה. למשל, על משולם ריקליס לא אומרים "היורד ריקליס", אומרים "המיליונר הישראלי ריקליס". אבל אם מדובר על נהגיה-מוניות ריקליס, אז הוא "נפולת-הנמושות".

הולך בכלל לפי חשבון הבנק. ג'ו נאצר, שרצה לקנות את אתא, היה המשקיע האמריקאי שקונה את אתא. אבל כשמספרים על הבית שלו בקיסריה, או מדברים על הישראלי ג'ו נאצר,

אז אני לא יודע מי מהם ישראלי — ואת כולם אני מכיר, דרדאגב — אותי זה מעניין כקליפת השום. וגם אם הוא ישראלי, זה ישראלי שאני מתנגד לו.

אתה מרגיש שאתה יושב בגולה?

לא, מה פיתאום? כאן זו אם המושבות, שם זו המושבה.

מה יקרה אם מחר תהיה פה אנטישמיות?

זה לא נוגע לקרסוליי. קודם כל, אנטישמיות, היום יש כאן אנטישמיות. ואם אני יודע מה זו אנטישמיות, זה רק מאז שנאתי לארצות-הברית. זה לא נגדי. לאנטישמיות אין קשר אליי.

למה?

כי אנטישמיות, איפה שהיא לא תהיה, היא לא אנטישמיות נגד הכרדם, אלא נגד הציבור היהודי. אנטישמיות זה מושג חברתי.

(המשך בעמוד 26)
העולם הזה 2518

מה זה ישראליים? כאלה שנולדו בארץ, או כאלה שבאו ארצה וניטלו את אזרחותם הקודמת והתקבלו כיש-ישראליים — לא דווקא לפי חוקה-שבות, אם כי לצערי הרב אין כיום אפשרות אחרת, זה יהיה באחרית-הימים, כשהיה קריטריון של מדינה תרבותית, שמקבלת אזרחים חדשים אחרי תקופת ניסיון.

אתה מגדיר את עצמך רק כיש-ישראלי, לא כיהודי?

בוודאי שאני לא יהודי, מתי הייתי יהודי? לא עשו לי ברמיצוה אפילו. לבני-גילי לא היו עושים ברמיצוה. מה פיתאום יהודי? יש לנו תרבות יהודית ומסורת יהודית מפני שאנחנו, כנראה חלק ממשלת של אנשים שעזבו את הארץ לפני אלפיים שנה. ההורים שלנו, שבאו ארצה, הם המשכיות של התרבות היהודית, וגם זה בספק גדול.

אתה מרגיש משהו משותף בינך לבין מר כהן מברוקלין בגלל העובדה ששניכם יהודים?

שום דבר משותף. זה שונה גם בין אנשים שיש להם מישפחות. לכאלה שאין להם מישפחות, כי הילדים הולכים לבתי-ספר יהודיים.

רוב החברים שלך כאן הם ישראליים?

כן. יש גם חברים שבאו מן הארץ. אין לי שום דבר משותף עם כהן. אבל זה לא כל-כך פשוט, כי אם לוקחים את היהודים האמריקאים ומדברים עם כל אחד לחוד, אז פיתאום מתברר שהיהודים כאן הם בשמאל. אם כי כציבור הם מתגלים כאן כקולקטיב אגרסיבי לאומני. לדוגמה: עורך-הדין שלי, רואה-החשבון שלי, שניהם בעלי מיקצועות חופשיים בגילי 45. אנחנו מדברים הרבה, כשי



מסים בכינוס פוליטי בתל-אביב, 1965

המימסד היהודי מכר את מדינת-ישראל תמורת טובות-הנאה...

סטייט, כלומר מדינה, זה דבר שיכול להשתנות. יום אחר זה רודזיה, ולמחרת זה זימבבואה. הוריי נולדו בבסרביה, ועכשיו, אחרי שהיא סופחה לברית-המועצות, הם צריכים להגיד שהם נולדו במולדביה. אז כשמדברים על שאלות יסודיות ושואלים מה האדם מרגיש? לאיזו מדינה הוא שייך? זו שאלה של "סטייט אף מיינד" — מצב של תודעה. לפי דעתי, ישראל היא מדינה רק לישראלים.